

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚA — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

REDACTOR: PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, AL. CERBAN, G. MEITANI, G. G. DANIELOPOLU, G. C. CRISTESCU.

ZIARUL APARE
JOIA ȘI DUMINECA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA STRADA DOAMNEI, 20

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. ziarul nu apare

GRIGORE G. PĂUCESCU
FONDATOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani
Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studenții plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaugă timbrul postal

SUMAR:

Cauzele de anulare ale tranzacțiunei, de d-l D. Alexandresco.
JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ.— *Inalta Curte de casațiune și justiție*,
secțiunea III: Ministerul de finanțe cu N. Șerbănescu și alții.
Tribunalul Ilfov, secțiunea I: Froim Fischer cu Luca Zissu.
JURISPRUDENȚA STRĂINĂ.— *Observație* de S. R.

Cauzele de anulare ale tranzacțiunei

(Comentariul art. 1712—1716 C. civil)

Ca și celelalte contracte, tranzacțiunea poate fi nulă în sens de *inexistentă*, sau numai *anulabilă*.

Dacă părțile n'au consimțit, sau dacă tranzacțiunea nu are obiect, sau are un obiect ilicit ori imoral, ea este *inexistentă*. Această nulitate nu poate fi confirmată nici în mod expres, nici tacitamente, de exemplu, prin prescripția de 10 ani (art. 1900)¹⁾, și ambele părți pot să propue *inexistența* ei.

Dacă tranzacțiunea este numai viciată fie prin incapacitatea uneia din părți, fie printr'un viciu al consimțământului, ea este numai *anulabilă*, atât pe calea principală, cât și pe acea incidentală²⁾; și, în asemenea caz, anularea poate fi acoperită prin confirmarea expresă sau tacită, acțiunea în anulare prescriindu-se prin 10 ani (art. 1900)³⁾,

iar anularea nu poate fi propusă decât de partea incapabilă (art. 952), sau care a fost victima erorii, dolului ori violenței. Aceste principii nu sunt decât aplicarea dreptului comun⁴⁾.

În studiul de față, avem să ne ocupăm despre cazurile de anulare ale tranzacțiunei. Aceste cazuri de anulare sunt prevăzute în mod limitativ de art. 1712—1716⁵⁾. Cât pentru art. 1717, el nu indică o cauză de anulare, ci autorisă numai rectificarea unei erori de calcul.

Cauzele de anulare, de cari am vorbit mai sus, sunt: 1° viciile de consimțământ (art. 1712); 2° faptul că tranzacțiunea a fost încheiată spre executarea unui titlu nul (art. 1713); 3° faptul că ea a fost încheiată pe documente recunoscute în urmă de false (art. 1714); 4° faptul că ea a fost încheiată asupra unui proces terminat printr'o sentință rămasă definitivă, despre care ambele părți, sau măcar una din ele (acea câștigătoare) nu aveau cunoștință (art. 1715); 5° în fine, descoperirea unor titluri, necunoscute în momentul tranzacțiunei, și ascunse prin faptul uneia din părțile contractante (art. 1716).

1° *Viciile de consimțământ*.— Viciile de consimțământ sunt, după cum știm: eroarea, violența și dolul (art. 953 urm.).

Mai întâiu, în cât privește dolul și violența, tranzacțiunea va fi anulată conform dreptului comun,

4) Cpr. Guillaouard, *Transaction*, 165; Pand. fr., v° *Transaction*, 389 urm.; Vigié, III, 1192.

5) Cas. rom. Bult. s, 1, 1878, p. 127.

1) Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1898, No. 71, pg. 603. — Art. 1310 din codul italian este expres în această privință. Vezi tom. I al Coment. noastre, p. 633 (ed. 2-a).

2) Cpr. Cas. rom. Bult. 1908, pag. 1118 și *Dreptul* din 1908, No. 63.

3) Cpr. C. București, *Dreptul* din 1904, No. 47 și *Gr. judiciar* din acelaș an, No. 55.

decâteori se va constată în fapt că consimțământul uneia din părți a fost surprins prin dol sau smuls prin violență⁶⁾. «Atuncea poate să întoarcă cineva învoiala ce au făcut, zice Andr. Donici (§ 5 și 6, capit. 18), când se va dovedi că ea s'ar fi făcut de frică (însă frică ca aceea care îngrozește și spăimântează pre om), sau prin rău vicleșug (precum am zice: prin scrisori, mărturii și zapise viclene⁷⁾, sau prin greșala socotelor)⁸⁾».

În cât privește eroarea, art. 2052 § 2 din codul francez dispune, contrar dreptului comun, că tranzacțiunea nu poate fi anulată pentru eroare de drept.

Această dispoziție derogatoare dela dreptul comun, care cu greu poate fi justificată și care este criticată de autori⁹⁾, fiind eliminată de legiuitorul nostru, trebuie să aplicăm principiile generale, așa că tranzacțiunea va putea fi anulată, ca orice contract în genere, atât pentru eroare de fapt cât și pentru eroare de drept asupra elementelor sale substanțiale¹⁰⁾.

6) Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1894, No. 58, considerent dela pag. 470 (în privința dolului).

7) Vezi și art. 7, partea III, capit. 17, C. Caragea. — După art. 1823 din codul Calimach (1385 C. austriac), amăgirea într-atăta numai putea să facă neputernică învoiala, în cât privește către înființata calitate a persoanei sau către ființa obiectului.

8) Astăzi, erorile de calcul întâmplătoare într-o tranzacție, ca și într-o hotărîre judecătorească (art. 292 Pr. civ.), nu sunt o cauză de anulare, însă trebuie să fie reparate. «Vederata greșală a sămei care, la încheierea învoelei, se făcuse în scădere sau în adăogire, nu păgubește pe nici unul din învoitori», zice art. 1825 din codul Calimach (1388 C. austriac). Vêzi și L. unică, Cod, *De errore calculi*, 2, 5, unde se zice: «*Errorum calculi, sive ex uno contractu, sive ex pluribus emergerit, veritati non adferre prejudicium, sæpe constitutum est.*».

9) Cpr. în privința erorii de fapt, Cas. fr., *Dreptul* din 1905, No. 27 p. 219. — S'ar putea zice și s'a zis chiar, în privința erorii de drept, că această eroare nu poate, în specie, fie propusă ca o cauză de anulare, pentru că toți cetățenii sunt presupuși a cunoaște legea: *Nemo censetur ignorare jus sau legem*. Știm însă că acest adagiu celebru, neînscris în dreptul actual, înscris însă în art. 3 din codul Calimach (2 C. austriac), se aplică cel mult numai legilor de ordine publică. Vezi tom. I al Coment. noastre, pag. 45 și 667, nota 2 (ed. 2-a), precum și tom. VII, p. 341, text și nota 1. — Astfel, s'a decis că străinul care cumpără un imobil rural în contra prohibiției formale a art. 7 din Constituție, nu poate să invoace necunoștința viciului de care este pătat titlul său, de oarece dispoziția menționată a art. 7 din Constituție este o dispoziție de ordine publică și de interes național, pe care toți locuitorii țării sunt presupuși a o cunoaște. Vezi tom. III, partea I al Comen. noastre, p. 318. Cpr. Cas. rom. Bult. 1908, p. 799 și *Dreptul* din 1908, No. 60; *Idem*, *Cr. judiciar* din 1910, No. 8 și *Dreptul* din 1910, No. 9. Mai vezi o carte de judecată a judecăt. ocol. Moinești, foarte bine redactată de d-l N. C. Georgescu (magistrat stagiar), publicată și adnotată de noi în *Cr. judiciar* din 1909, No. 24.

10) Vezi tom. VII al Coment. noastre, p. 342.

Cât pentru eroarea asupra persoanei, ea este de asemenea, după art. 1712¹¹⁾, o cauză de anulare a tranzacțiunei, pentru că acest contract este mai totdeauna făcut *intuitu personæ*¹²⁾.

Art. 1712 pune eroarea asupra persoanei pe aceeaș treaptă cu eroarea asupra obiectului. Știm însă că, pe când eroarea asupra persoanei aduce numai anularea tranzacțiunei, eroarea asupra obiectului ei (în *ipso corpore rei*) face, din contra, ca tranzacțiunea să fie inexistentă.

Știm de asemenea că, în dreptul nostru, leziunea nu este o cauză de anulare a contractelor între majori, deci nici a tranzacțiunei¹³⁾. «Nu se poate, zice art. 1386 din codul austriac, să se atace o tranzacțiune încheiată de bună credință, pentru leziune de mai mult de jumătate»¹⁴⁾.

2° *Titlul nul* (art. 1713). — Art. 1713 dispune că se poate ataca tranzacțiunea făcută spre executarea unui titlu nul, afară numai când părțile ar fi tratat expres despre nulitate¹⁵⁾.

Prima chestiune pe care o ridică acest text este aceea de a se ști ce trebuie să înțelegem aci prin *titlu*. Titlul, în specie, nu este actul scris (*instrumentum probationis*), ci însăș convenția sau faptul generator al dreptului¹⁶⁾.

A doua chestiune la care acest text a dat loc este relativă la cauza nulității. De exemplu: mo-

11) Cpr. L. 9, § 2, Dig., *De transactionibus*, 2, 15; L. L. 13, 22, 30 și 35, Cod, *eod. tit.*, 2, 4.

12) Cpr. Trib. Bacău și C. București, *Dreptul* din 1897, No. 44 și *Cr. judiciar* din 1898, No. 8; Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1894, No. 58. — De câteori însă considerația persoanei n'a fost cauza determinantă a tranzacțiunei, aceasta din urmă nu va fi anulată din această cauză. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1905, No. 7.

13) Vezi tom. VII al Comennt. noastre, p. 9, nota 1. Cpr. Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1907, No. 68 și din 1894, No. 58.

14) Cpr. L. 78 § 16, Dig., *Ad Senatusconsultum Trebellianum*, 36, 1. — Codul Calimach are o dispoziție contrară în privința leziunei sau vătămărei: «Se oboară și cea cu bună credință învoială, zice art. 1824 din acest cod, când se va dovedi că prin aceasta s'au pricinuit uneia din învoitoarele părți păgubire covârșitoare peste jumătatea prețului lucrului, pentru care se încheiasse această învoială».

15) Argument din L. 51, Pr., Dig., *De pactis*, 2, 14; L. 42, în *fine*, Cod, *eod. tit.*, 2, 3.

16) Tot în acest sens este luat cuvântul *titlu* și în art. 486 C. civ. Cpr. C. București, *Dreptul* din 1910, No. 13. Vezi și t. III, partea I, al Coment. noastre, pg. 309, nota 2 (ed. 2-a). Mai vezi art. 590, 602, 623, 625, etc., în care cuvântul *titlu* este luat tot în acelaș sens. Prin *titlu* se înțelege însă uneori înscrisul autentic sau privat (*instrumentum*), care stabilește un drept sau o liberare, de exemplu: în art. 628, 631, 1198 § 4 Cod. civil, etc. Vezi tom. III menționat, p. 801, nota 1 (ed. 2-a).

ștenitorul și legatarul au făcut o tranzacție asupra întinderei legatului. Mai târziu se dovedește că testamentul, care a făcut obiectul tranzacțiunei, eră revocat. Tranzacțiunea va fi anulată; însă care este cauza anulării?

După unii, tranzacțiunea este nulă, pentrucă titlul în executarea căruia a fost făcută fiind nul, nu există în specie un drept îndoelnic; deci, tranzacția nu are cauză ¹⁷⁾.

După majoritatea autorilor, nulitatea ar fi în specie întemeiată pe eroare.

Tranzacțiunea este deci nulă, pentrucă părțile sunt presupuse a fi tratat în necunoștința nulității titlului. Deci, dacă părțile au cunoscut nulitatea titlului, tranzacțiunea lor este validă ¹⁸⁾, chiar dacă ele n'au transigat asupra nulității ¹⁹⁾.

După acest sistem, în care nulitatea se întemeiază pe eroare, această nulitate poate să rezulte atât dintr'o eroare de fapt cât și dintr'o eroare de drept, întrucât legea noastră nu distinge între aceste două erori ²⁰⁾.

În orice caz, art. 1713 încetează de a fi aplicabil decâtecri tranzacțiunea întemeiată pe un titlu nul, a fost executată de bună voe ²¹⁾.

17) Cpr. Laurent, XXVIII, 415; Arntz, IV, 1551; Colmet de Santerre, VIII, 287 bis IV.

18) Vezi în acest sens, C. București, *Dreptul* din 1904, No. 47 și *Cr. judiciar* din acelaș an, No. 55; Thiry, IV, 279; Baudry et Wahl, *Transaction*, 1249; Guillouard, *Idem*, 149 și 166; Accarias, *Transaction*, 157; P. Pont, *Idem*, 702 urm.; Troplong, *Idem*, 145 urm.; Aubry et Rau, IV, § 622, p. 671, nota 25 (acești autori revin asupra părerii lor anterioare); Pand. fr., v^o *Transaction*, 357; T. Hue, XII, 329; Solon, *Théorie de la nullité*, etc., II, 402, p. 358 urm. Cpr. Planiol, II, 2301; Cas. fr. și C. Poitiers, D. P. 66. 1. 182; Sirey, 66. 1. 301; D. P. 79. 2. 109. Cpr. C. Galați, *Dreptul* din 1892, No. 45. Vezi și Cas. rom. Bult. 1892, p. 106 și *Dreptul* din 1892, No. 19.

19) Deci, o acțiune în nulitate poate face obiectul unei tranzacții, și asemenea tranzacție este validă, dacă este *expresă* (art. 1713), legea necerând de astă dată mențiunile pe cari le cere în actele confirmative (art. 1190). Cpr. C. București, *Cr. judiciar* din 1898, No. 8; *Dreptul* din 1904, No. 47 și *Cr. judiciar* din acelaș an, No. 55; Cas. rom. Bult. 1903, p. 1207. Câteodată va fi însă greu de a se recunoaște dacă actul este o tranzacție sau o confirmare.

20) În Franța se decide, din contra, că numai eroarea de fapt poate aduce nulitatea tranzacțiunei, și aceasta spre a se pune în armonie art. 2054 (al nostru 1713) cu art. 2052 § 2 din codul francez, eliminat de legiuitorul nostru, după care tranzacțiunea nu poate fi atacată pentru eroare de drept. Cpr. Thiry, IV, 279, p. 247; Baudry et Wahl, *op. cit.*, 1248, etc.

21) Pand. fr., v^o *Transaction*, 348; P. Pont, *Transaction*, 707; Solon, *op. cit.*, II, 435, p. 403 (ed. din 1835). Cpr. C. București, *Dreptul* din 1900, No. 49, p. 413 și *Cr. judiciar* din acelaș an, No. 53; *Cr. judiciar* din 1898, No. 8, etc.

3° Tranzacțiunea întemeiată pe acte dovedite în urmă de false (art. 1714). — După art. 1714, tranzacțiunea încheiată pe documente dovedite în urmă de false, este nulă ²²⁾.

Iată care este ipoteza prevăzută de acest text:

În ajunul unui proces iminent, fac o tranzacție cu adversarul meu, care invoacă în contra mea documente, adică acte autentice sau sub semnătură privată, cari sunt false, însă pe cari, din eroare, eu le cred adevărate. Dacă, în urma tranzacțiunei, se dovedește falșitatea acestor acte, eu voi putea cere anularea tranzacțiunei pentru eroare, iar nu pentru lipsă de cauză, căci dacă aș fi știut că actele invocate de adversar sunt false, sau n'aș fi făcut tranzacțiunea, sau aș fi făcut-o în alte condiții. Consimțământul meu a fost deci viciat printr'o eroare substanțială, care îmi permite de a cere anularea tranzacțiunei ²³⁾.

Dacă ambele părți s'au înșelat asupra sincerității actelor produse, eroarea lor va da loc la o îndoită acțiune în anulare ²⁴⁾.

Din cele mai sus expuse rezultă că, dacă în momentul tranzacțiunei, știam că actele invocate de adversar sunt false, nu voi putea cere anularea ei, pentrucă am transigat în cunoștința de cauză ²⁵⁾.

Textul frances zice că, în acest caz, tranzacția este *cu totul* nulă (*entièrement nulle*); ceeace însemnează că ea va fi anulată în privința tuturor punctelor ei. Deși textul nostru zice că tranzacția este nulă, fără a adăogă cuvintele *cu totul*, totuș credem că aceeaș soluție este admisibilă și la noi, din cauza indivizibilității tranzacțiunei.

Rămâne însă bine înțeles că tribunalele ar putea să nu anuleze tranzacțiunea în totul, dacă aceasta a fost intenția părților, pe care ele o apreciază în mod suveran ²⁶⁾.

4° Tranzacțiunea încheiată asupra unui proces terminat printr'o sentință definitivă. — Decâteori

22) Textul corespunzător frances zice: *cu totul* nulă (*entièrement nulle*).

23) Cpr. Thiry, IV, 279, p. 247; Laurent, XXVIII, 418; Pand. fr., v^o *Transaction*, 360; Baudry et Wahl, *op. cit.*, 1249, și autoritățile citate acolo.

24) Planiol, II, 2301, 1°; Baudry et Wahl, *op. cit.*, 1249, *in fine*.

25) Baudry et Wahl, *loco cit.*, p. 666 (ed. 3-a).

26) Cpr. Laurent, XXVIII, 419. — Vezi însă Baudry et Wahl, *op. cit.*, 1249, *in fine*; Guillouard, *Idem*, 152.

intervine o tranzacție asupra unui proces terminat printr'o sentință rămasă definitivă, necunoscută de ambele părți, sau măcar de partea câștigătoare, tranzacțiunea este anulabilă²⁷⁾. Nulitatea se întemeiază și de astădată tot pe eroare, iar nu pe lipsa de cauză sau pe o cauză falsă, după cum pe nedrept susțin unii²⁸⁾.

Tranzacțiunea este de asemenea anulabilă, după părerea generală, dacă sentința necunoscută de părți sau de partea câștigătoare, eră supusă recursului în casație sau revizuirii. Această soluție rezultă din lucrările pregătitoare ale codului francez. Și apoi, art. 1715 declară tranzacția validă numai în caz când sentința este supusă apelului, cu toată eroarea părților²⁹⁾.

Tranzacțiunea este însă validă, dacă sentința necunoscută de părți sau măcar de partea câștigătoare, eră supusă apelului (art. 1715), sau opoziției³⁰⁾.

Cu toate că tranzacția este, după cum am văzut, anulabilă când sentința este supusă recursului sau revizuirii, totuș se poate foarte bine transige asupra motivelor de recurs sau de revizuire³¹⁾.

Părțile pot, de asemenea, chiar în urma unei sentințe supusă apelului și de care ele au cunoștință, să transige, spre a înlătură recursul și, prin urmare, casarea acelei sentințe³²⁾.

5° *Descoperirea de acte necunoscute de părți și ascunse de una din ele (art. 1716).*— Ipoteza prevăzută de art. 1716 este următoarea: În urma tranzacțiunii, se descopăr acte necunoscute părților, cari dovedesc că una din ele nu avea nici un

drept³³⁾, și chestiunea, în asemenea caz, este de a se ști dacă tranzacțiunea este anulabilă. Legea distinge două ipoteze:

1° Dacă tranzacțiunea cuprinde un singur obiect, de exemplu, o creanță a cărei plată se dovedește printr'o chitanță descoperită în urma încheierii tranzacțiunii³⁴⁾, aceasta din urmă este anulabilă pentru cauză de eroare (art. 1716 § 2).

2° Dacă, din contra, tranzacțiunea are de obiect, în mod general, toate afacerile ce părțile au putut să aibă împreună, actele descoperite mai în urmă nu sunt o cauză de anulare a tranzacțiunii decât atunci când au fost ascunse și reținute de una din părți (art. 1716 § 1); pentru că, în asemenea caz, existând dol, legea nu putea să presupue că partea, care a fost victima acestui dol, a renunțat la invocarea lui³⁵⁾.

«Dacă vreo parte prigonitoare va ascunde sau va fură ori însuș sau prin altul, dovezile dreptății celeilalte protivnice părți, și cu vicleșug se va învoi cu aceea, și apoi se va vădi adevărul, zice Codul Caragea (art. 7 § 1, partea III, cap. 17), nu se socotește că s'au învoit».

Se poate însă întâmpla ca părțile să fi înțeles a transige asupra însuș dolului aceluia care a ascuns documentele în chestiune, pentru a înlătură orce proces în această privință; și, în asemenea caz, nu mai rămâne îndoială că tranzacțiunea nu va putea fi anulată, pentru că însăș ascunderea actelor a făcut obiectul ei³⁶⁾.

D. ALEXANDRESCO

33) Cpr. Cas. rom. Bult. s. 1, 1881, considerent dela pag. 74. «Se oboară acea cu bună credință invoială, zice art. 1824, *in fine*, din codul Colimach, dacă se va dovedi din documenturi în urmă găsite cum că o parte nu avea drit la acest lucru sau la suma pentru care se făcuse invoiala».— *Contră*: Art. 1387 C. austriac. «Descoperirea de titluri noi (*neu gefundene Urkunden*), zice acest text, chiar când ar dovedi inexistența de drepturi din partea unuia din contractanți, nu poate să invalideze o tranzacție făcută de bună credință».

34) Codul Caragea (art. 7 § 2, partea III, capit. 17) dă următorul exemplu: moștenitorul unui imprumutător săvârșit din viață se învoește cu debitorul, iertând o parte din datorie, și în urmă încheierii tranzacției, se descopere un testament al defunctului, care iertă debitorului toată datoria sa.

35) Această distincție nu eră admisă la Romani. Impărații Dioclețian și Maximian decid în adevăr, în mod general, că nu se poate anula o tranzacție făcută de bună credință, sub cuvânt de descoperirea unor acte noi, soluție care după cum am văzut, a fost admisă și de codul austriac: «*Sub pretextu instrumenti post reperti, transactionem bona fide finitam, rescindi jura non patiuntur*» (L. 19, *ab initio*, Cod, *De transactionibus*, 2, 4).

36) Cpr. Baudry et Wahl, *op. cit.*, 1252, p. 670; P. Pont, *Idem*, 728; Guillouard, *Idem*, 160; Cas. fr., Sirey, 36. 1. 457 și Répert. Dalloz, v^o *Transaction*, 95, 1°.— Vezi însă Laurent, XXVIII, 425.

27) Cpr. C. București, *Cr. judiciar* din 1898, No. 8.

28) Baudry et Wahl, *Transaction*, 1251, *in fine*, pg. 669; P. Pont, *Idem*, 701; Accarias, *Idem*, 161 urm.; T. Huc, XII, 332; Thiry, IV, 279, pg. 248.— *Contră*: Guillouard, *Transaction*, 155 (care se contrazice cu cele spuse la No. 166); Larombière, *Oblig. I*, art. 1131, No. 10; Colmet de Santerre, VIII, 289 bis II; Magnier, *Revue critique*, anul 1858, p. 81 urm.

29) Cpr. Baudry et Wahl, *op. cit.*, 1251; Guillouard, *Idem*, 157; Troplong, *Idem*, 155; Mourlon, III, 1180; T. Huc, XII, 332; Laurent, XXVIII, 421.— *Contră*: C. București, *Cr. judiciar* din 1898, No. 8.

30) T. Huc, XII, 332.

31) Baudry et Wahl; Guillouard, *loco supra cit.*

32) Dalloz, *Nouveau C. civil annoté*, IV, art. 2056 urm., No. 8 urm.; Cas. fr. D. P. 1902. 1. 566.— Vezi însă Laurent, XXVIII, 422. Cpr. P. Pont, *op. cit.*, 721.— Intenția de a renunța la dreptul de recurs nu este însă niciodată presupusă. Cas. rom. Bult. 1908, p. 1110.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ**ÎNALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE****SECȚIUNEA III***Audiența dela 26 Ianuarie 1910***Președinta d-lui G. P. Petrescu, președinte****Ministerul de finance cu N. Șerbănescu și alții****PRESCRIPTIUNE. — DOBÂNDIRE DE PROPRIETATE. — OBLIGAȚIUNE. — LIBERARE. — CINE O POATE INVOCĂ.****SUCCESIUNE. — CREANȚE. — IMPOSIBILITATE DE REALIZARE. — DEPUNEREA LOR LA MINISTERUL DE FINANCE. — ART. 63 LEGEA TIMBRULUI.****DOTĂ. — ÎNZESTRAT. — TAXĂ DE ÎNREGISTRARE. — PLATA EI. — MOARTEA ÎNZESTRĂTORULUI. — ART. 47 ALIN. 2 LEGEA TIMBRULUI.**

1° Deși prescripțiunea în sensul legal al cuvântului este un mijloc de a dobândi o proprietate sau de a se liberă de o obligațiune când este invocată de acela în favoarea căruia a curs, totuș prescripția nefiind o chestiune de ordine publică, ci numai de interes privat, nu poate folosi și altor persoane străine și nu se poate invoca nici de către justiție din oficiu.

2° În cazul când într-o succesiune se găsesc creanțe asupra cărora moștenitorii ar avea bănuială că ar fi imposibilitate de realizat sau par prescise, legea timbrului, prin art. 63, oferă moștenitorilor posibilitatea de a renunța pur și simplu la ele și a le depune provizoriu la Ministerul de finance sau la administrația financiară.

3° După dispozițiunile art. 47 alin. 2 din legea timbrului, înzestratul pentru dota primită la căsătoria sa trebuie să plătească taxa de înregistrare în momentul deschiderii succesiunii înzestrătorului.

No. 31. — Casată, în urma recursului făcut de Ministerul de finance, sentința tribunalului Ialomița, No. 20 din 1909, dată în proces cu N. Șerbănescu și alții.

S'au ascultat : d-l avocat Otulescu, în desvoltarea motivelor de casare ; d-l avocat Vineș, în combateri.

Curtea, deliberând,**Asupra motivului de casare invocat :**

«Greșită interpretare a art. 949 c. com, 1907 c. civil, violarea art. 63 din legea timbrului dela 1900 și exces de putere.

«Tribunalul de Ialomița, în urma apelului făcut de N. Șerbănescu, și alți moștenitori ai lui Șerban Tănase, a scos din activul succesoral al acestuia o cambie, pe motiv că trecuse mai mult de cinci ani dela data scadenței; că, prin urmare, eră prescisă; tot pe motivul prescripțiunei a mai de dus din activ și procentele la niște ereanțe, de oarece, pretinde tribunalul, acele procente erau prescise, potrivit legii civile.

«Instanța de fond, făcând aceste reduceri, a greșit; prescripția este admisibilă atunci când s'a stabilit de către apelanți că debi-

torii cambiei și ai creanțelor au invocat prescripția, și că, prin urmare, acea cambie și cobânzile creanțelor nu mai putea fi socotită în activul succesiunei.

«Tribunalul, ținând socoteală de prescripția invocată de proprietarii cambiei și ai creanțelor, fără să se fi stabilit că ea s'a invocat de debitori, a interpretat greșit art. 949 cod. com. și 1907 cod. civ., a violat art. 63 din legea timbrului dela 1900, și numai cu exces de putere a micșorat activul cu valoarea cambiei și cu procentele creanțelor».

Având în vedere că, din sentința supusă recursului, rezultă că prin procesul-verbal de evaluarea succesiunei decedatului Șerban Tănase, dresat de controlorul șef al județului Ialomița și aprobat de Ministerul de finance, intimații N. Șerbănescu și alții, au fost obligați să plătească fiscoi sumă de 2428 lei și 60 bani, ca taxă de înregistrare la averea de succesiune rămasă pe urma decedatului lor părinte;

Că, contra acestei evaluări moștenitorii făcând apel, tribunalul prin sentința sa le-a admis apelul în parte și a redus taxele la sumă de 1300 lei și 89 bani pentru motivul că parte din averea mobilă impusă consistă din cambii și creanțe cu procente prescise;

Având în vedere că, deși prescripțiunea în sensul legal al cuvântului, este un mijloc de a dobândi o proprietate sau de a se liberă de o obligațiune când se invocă de acela în favoarea căruia dânsa a curs totuși, prescripția nefiind o chestiune de ordine publică ci numai de un interes privat, nu poate folosi și altor persoane străine, și nu se poate invoca nici de către justiție dela sine;

Considerând că, în specie, fiind constatat că intimații nu au dovedit și stabilit prin nimic înaintea tribunalului că, debitorii unei cambii și ai creanțelor aflate în succesiune, să fi invocat și să fi obținut vre-o dată prescripțiunea în favoarea lor pentru sumele și dobânzile prevăzute prin acele acte, astfel încât acest fapt să fi rămas sigur și netăgăduit, aceste creanțe, considerate după lege ca încă existente, nu pot fi scoase din activul succesiunei numai după simpla arătare a moștenitorilor că ar fi prescise;

Considerând, dealmintrelea, în cazul când este vorba ca în specie, de niște creanțe găsite într-o moștenire asupra cărora moștenitorii ar avea bănuială că ar fi imposibilitate de realizat sau s'ar părea prescise, legea timbrului prin art. 63 le oferă posibilitatea de a renunța pur și simplu la ele și a le depune provizoriu la Ministerul de finance sau la administrația financiară;

Considerând că astfel fiind lucrurile, și tribunalul din Ialomița declarând ca prescisă suma datorită cu cambie de Lache Șerban, cu data de 21 Iunie 1895 și procentele creanțelor trecute în inventar la No. 24, 25, 27, 29, 33, 35 și 40, fără ca aceste prescripțiuni să se fi dovedit de moștenitori că s'au stabilit în favoarea debitorilor și că astfel au devenit pierdute pentru succesiune, a interpretat greșit dispozițiile art. 949 din codul comer-

cial, și art. 1907 din codul civil, și a violat și art. 63 din legea timbrului printr'un vădit exces de putere;

Că, așa fiind, acest prim motiv de casare este fondat.

Asupra secundului motiv de casare:

H. «Violarea art. 47 din legea timbrului dela 1900 și exces de putere.

«Tribunalul a mărit pasivul succesiunii lui Șerban Tănase cu suma de 7.000 lei, cuprinsă într'o chitanță, din care reesea că defunctul datoră această sumă cu titlu de zestre a fiicei sale Chiajna Sp. Apendulis.

«Or, după legea timbrului, zestrele plătesc taxe succesoriale la moartea înzestrătorului, și dacă instanța de fond a considerat această sumă ca o datorie a moștenirii, trebuia să o considere ca datorând taxe de înregistrare ca dotă a Chiajnei Apendulis și să oblige pe această moștenitoare la plata lor.

«Tribunalul de Ialomița, considerând suma de lei 7.000 ca datorie a succesiunii, fără să o taxeze ca zestre, a violat art. 47 din legea timbrului dela 1900 și cu exces de putere a primit apelul moștenitorilor asupra acestui punct».

Având în vedere că după dispozițiunile art. 47 alin. 2 din legea timbrului, înzestratul pentru dota primită la căsătoria sa trebuie să plătească taxa de înregistrare în momentul deschiderii succesiunii înzestrătorului;

Considerând că, în specie, fiind constatat că dintre moștenitorii defunctului Șerban Tănase face parte și intimata Chiajna Afendulis, și aceasta trebuind să plătească taxele de înregistrare pentru dota primită, în momentul deschiderii succesiunii părintelui său, devine evident că suma de 7000 lei, cu care fusese dotată la căsătoria sa și pe care trebuie să o primească din averea rămasă, este o sarcină reală a moștenirii cu care trebuie să fie scăzuți toți ceilalți moștenitori, dar la care dânsa personal trebuie să plătească taxele cuvenite;

Având în vedere că tribunalul considerând această sumă de 7000 lei ca o sarcină a moștenirii pentru toți moștenitorii în genere fără a exclude pe înzestrata Chiajna Afendulis care, conform legii, trebuia să plătească taxa de moștenire, a violat art. 47 din legea timbrului dela 1900 și numai cu exces de putere a primit apelul moștenitoarei asupra acestui punct.

Că, deci, și acest motiv este fondat.

Pentru aceste motive, casează.

TRIBUNALUL ILFOV, SECȚIUNEA I

Audiența dela 16 Noembrie 1909

Președinta d-lui Eftimie Antonescu
(judecător-unic)

Froim Fischer cu Luca Zissu

TRANZACȚIUNE. — CAUZE DE ANULARE. — EROARE ASUPRA PERSOANEI. — EROARE ASUPRA OBIECTULUI. — SIMPLĂ ÎNDOIALĂ DESPRE REZULTATUL PROCESULUI. — LIPSĂ DE CAUZĂ. — ART. 1712 C. CIVIL.

1° Tranzacțiunea poate fi anulată pentru eroare asupra persoanei, ca și asupra obiectului în litigiu,

obiectul tranzacției, ca și la convențiuni, confundându-se cu cauza tranzacțiunii și a obligațiunii, cine discută obiectul tranzacției, implicit discută cauza tranzacției.

2° Eroare asupra obiectului tranzacției poate fi atunci când o parte voind a stinge un litigiu prin tranzacție, stinge prin ea în realitate altul.

3° Nu este eroare asupra obiectului tranzacției când o parte, în momentul încheierii ei, avea credință în seriozitatea pretențiunilor adversarului său. Simpla îndoială rațională a uneia din părți despre rezultatul procesului ce i s'a angajat, este cauza legală ce a determinat tranzacția și pe temeiul ei nu se poate anula tranzacția ca constituind o lipsă de cauză din lipsă de obiect.

Tribunalul,

Asupra acțiunii intentată de Froim Fischer prin petiția înregistrată la No. 21989 din 17 Iunie 1909 contra lui Luca Zissu, prin care se cere rezilierea tranzacției încheiată între dâșii la 11 Octombrie 1908, pe motiv că acea transacție ar fi fost lipsită de cauză juridică, ar fi produsul unei erori de obiect și în tot cazul Luca Zissu nu și-a îndeplinit obligațiile ce-și luase prin acea tranzacție.

În ce privește motivul întâi al lipsei de cauză:

Având în vedere că, în principiu, o tranzacție poate fi anulată pentru eroare asupra persoanei ca și asupra obiectului fost în litigiu; în această privință reclamantul nu se prevalează de eroarea asupra persoanei ci numai de eroarea asupra obiectului, se mai prevalează însă de lipsa de cauză a transacției ca și cum ar fi diferită și distinctă de obiectul ei;

Considerând că este netăgăduit că din moment ce transacția este o convențiune, condițiunile esențiale pentru existența acesteia sunt și trebuie să fie aceleași ca și pentru existența transacției, adică: consimțământul, capacitatea, obiectul și cauza; că în ce privește cauza obligațiunii în referire la o parte, din moment ce ea rezidă în obiectul obligațiunii celeilalte părți, cauza se confundă cu drept cuvânt cu obiectul; obiectul obligațiunii uneia dintre părți este cauza obligațiunii celeilalte părți; din moment ce un obiect serios a putut determina încheierea unei transacțiuni, implicit prin aceasta însăși cauza serioasă a obligațiunii există la baza acelei tranzacții, în această privință cu drept cuvânt doctrina modernă recunoaște că teoria asupra cauzei obligațiunii este și falsă și inutilă atunci când despre ea se caută a se vorbi distinct ca de o teorie a parte de teoria obiectului obligațiunii;

Considerând că, față cu aceste principii, este inutil a

discută în mod separat și distinct lipsa de cauză în tranșacțiunea a cărei anulare se cere, din moment ce discuțiunea ei se rezolvă prin rezolvarea chestiunii erorii asupra obiectului acelei tranșacții pentru tribunal apriori, rămâne bine stabilit cum se va învedera îndată că un obiect serios în discuțiune a existat în momentul facerii tranșacțiunii, deci însăși cauza tranșacției a existat și există prin urmare motivul de anulare bazat pe lipsa de cauză câtă a-l înlătura ca nefondat.

În ce privește motivul al doilea, eroare asupra obiectului tranșacției:

Având în vedere că asupra obiectului tranșacției prin analogie ca și la convențiuni, atunci există eroare când părțile sau una din ele crezând că stinge un asemenea proces dintre mai multe care existau între ele, au stins prin tranșacție alt proces, sau crezând că anume pretențiuni de o anumită natură, se stinge prin tranșacție, în realitate s'a transigiat și s'a stins altele despre care în intențiunea părților nici nu fusese vorba de a se discuta și a se lichida, nu numai atât, dar chiar dacă părțile au transigiat asupra unui proces pentru care una din părți în momentul încheerii tranșacției avea credință de seriozitatea completă a pretențiunilor vizate prin acel proces de partea cealaltă, pe când în realitate seriozitatea era îndoelnică, încă nu se poate socoti că acea parte s'a găsit într-o eroare asupra obiectului și ca atare în drept de a cere anularea tranșacției, aceasta s'ar fi putut face și obține numai atunci când obiectul procesului nu avea nimic absolut îndoelnic, era clar și fără dubiu, că obiectul în sine era cu totul nesperios;

Considerând că doctrina merge mai departe și recunoaște că singura teamă rațională de un proces neangajat încă, sau chiar cea mai mică îndoială asupra rezultatului unui proces început, sunt suficiente pentru a servi drept cauze ale unei tranșacțiuni valabile, și ca atare dacă se constată că au existat în momentul încheerii unei tranșacții, să nu se poată cere anularea ei pentru lipsă sau eroare de obiect;

Considerând că, în speță, din concluziunile reciproce ce Froim Fischer de o parte și Luca Zissu de alta, și-au făcut prin tranșacție, ca consecință a procesului de reziliere și de daune, intentat de cel de al doilea contra celui dintâiu, din obiectul acestui proces ce se prezintă sub înfățișare cu totul serioasă, se învederează că obiectul ce a provocat tranșacția, nu era nici absolut neîndoelnic ca rezultat pentru Froim Fischer, nici lipsit de oarecare seriozitate pentru ca dânsul să fi fost victima unei erori grave asupra existenței și temeinicii pretențiunilor adversarului său și să convie la încheierea tranșacției;

Considerând că împrejurarea că prin raportul de expertiză făcut în procesul dela secția IV, experții constatând distrus lăstarul prin roadere de vite pe o parte, din întinderea pădurei evaluează dauna produsă prin această

roadere la 20 lei ca valoare materială imediată, fără a se pronunța experții cât ar fi valorat lăstarul dacă la timp ar fi fost lăsat și păzit să crească, nu învederează că pretențiunile reclamantului Luca Zissu erau nesperioase, aceasta cu atât mai mult cu cât experții prin același raport arată că tăerile de pădure nu s'au făcut în mod regulat și sistematic așa cum se impunea contractul de arendă; de altă parte, același raport prin constatările ce experții fac privitor la anume coturi de pădure exploatare, arată că s'au făcut tăeri rase iar nu cu lăsare de rezerve cum o exploatare sistematică impunea, și datarea acestui fapt chiar lăstarul nu a putut să fie bine crescut și la timp conservat; că nu numai atât dar lăstarul a fost în mare parte distrus și prin introducerea de vite înrânsul, când după contract (art. 6) nu-i era permis să introducă vite spre pășunare până la vârsta de patru ani a lăstarului, vârstă ce n'au constatat-o experții că o avea lăstarul găsit în ființă la facerea expertizei ci o vârstă cu mult mai mică de un an și doi;

Considerând că alături cu aceste constatări ale experților care învedeau seriozitatea pretențiunilor proprietarului Luca Zissu, încă și constatările prin martori audiați în ce privește distrugerea a parte din arborii ce serveau de hotare, legitima seriozitatea acțiunii lui Luca Zissu, nu numai îndoiala asupra temeiniciei, ci mai ales față de pactul comisoriu expres prevăzut în contract pe temeiul căruia pentru orice abatere din contract între care erau și figurau și aceste două arătate la No. 6 și 10 din contract, i se dădea dreptul de a cere rezilierea contractului de arendă;

Considerând că temerea temeinică a lui Froim Fischer de seriozitatea pretențiunilor lui Luca Zissu, este neapărat cea dintâi cauză care a determinat încheierea tranșacției dintre dânsii, nu mai puțin adevărat este că scăparea lui Froim Fischer de o importantă cantitate de obiecte agricole aduse pe moșie de o valoare de zecimi de mii de lei prin vânzarea lor către Luca Zissu, este al doilea motiv foarte serios pentru care Froim Fischer a ținut să încheie tranșacția;

Considerând că așa este de adevărat acest lucru încât somațiunile repetate făcute de Froim Fischer, la intervale mari, posterior încheerii tranșacției, către Luca Zissu și a avocatului său prin care își manifesta gândul neștrămutat de a executa tranșacția și tot odată invită pe Luca Zissu s'o execute și dânsul spre a-și ridica obiectele de pe inventar, dându-i în schimb valoarea, nu-și poate avea altă explicație decât că fusese avut în vedere de dânsul un obiect foarte serios în ce-l privea, care determinase să încheie tranșacția, fusese un vădit interes pentru Froim Fischer de a stinge procesul dela secția IV, prin modul cum l'a stins prin tranșacția dela 11 Octombrie 1908, fusese deci o cauză serioasă care-l determinase să facă tranșacția, o cauză ca și un obiect

asupra, căruia meditasă îndelungă vreme și înainte, dar mai ales și după încheierea tranzacției;

Prin urmare, dânsul nu s'a găsit un singur moment în eroare asupra obiectului tranzacției, nici nu a fost victima unei necunoașteri de starea lucrurilor până la tranzacție, dânsul s'a găsit în o teamă legitimă că acțiunea în reziliere a lui Luca Zissu avea sorții de a fi admisă de tribunal și de aceea și numai de aceea ca și de a scăpa din inventar, a găsit cu cale să facă tranzacția, evitând printr'însele efectele dezastruase ale admiterii acțiunii lui Luca Zissu.

În ce privește motivul al treilea, neîndeplinirea obligațiunilor din tranzacție de către Luca Zissu:

Considerând că nici acest motiv nu e temeinic, de oarece faptul invocat că Luca Zissu nu s'ar fi ținut de tranzacție, fiindcă i-ar fi făcut contrar tranzacției un nou proces, este neconform realității. În adevăr, un proces posterior tranzacției a intentat Luca Zissu lui Froim Fischer, dar nu pentru reziliere de contract, pentru care nu mai se legase de a nu mai face proces, ci un proces pentru îndatorirea lui Fischer de a executa tranzacția ca urmare a încheierii tranzacției;

Considerând că nici al doilea fapt, că Luca Zissu derogând dela tranzacție, ar fi introdus vite în pădure posterior tranzacției, nu merită a fi luat în seamă; de oare ce se prevedea special prin tranzacție că Luca Zissu avea dreptul, posterior tranzacției, fără vre-o împedicare din partea lui Froim Fischer să pască vitele pe toată moșia după ridicarea productelor moșiei, faptul chiar adevărat dacă ar fi fost, că ar fi introdus vite în pădure, nu aducea nici o călcare a vre-unei stipulațiuni exprese din tranzacție, cu atât mai mult cu cât pădurea în ce privește exploatarea fusese cu totul abandonată de Froim Fischer lui Luca Zissu prin tranzacție, încât nici introducerea de vite de către acesta nu-l mai putea privi și deci dauna.

Față de toate acestea, acțiunea în anulare formulată de Froim Fischer este nefondată din toate punctele de vedere și deci cată a fi respinsă obligând tribunalul pe Froim Fischer și la plata sumei de 500 lei, drept cheltuielile făcute de Luca Zissu, pentru respingerea acestei acțiuni.

Pentru aceste motive, respinge ca nefondată acțiunea.

Semnat Eftimie Antonescu.

Observație. — Vezi asupra cauzelor de anulare ale tranzacției, interesantul articol al d-lui profesor D. Alexandresco, publicat tot în acest număr al ziarului nostru.

Cognitor și Procurator, contribuție la studiul reprezentării în procedura civilă romană, de d-l Grigore Dimitrescu, doctor în drept dela Facultatea din Paris, membru de ședință la trib. Iași, profesor agregat la Universitatea din Iași. 1 vol. în 8° de 88 pag. Tip. Gutenberg, Joseph Göbl S-sori, București, 1909.

JURISPRUDENȚA STRAINA

CURTEA DE CASAȚIE DIN TURIN

— 9 Mai 1909 —

ACT SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ. — SEMNĂTURĂ PE MARGINE. — NEVALIDITATE. — ART. 1322 C. FR. (1176 C. ROM.).

Un act sub semnătură privată nu poate fi valid, dacă părțile l'au semnat numai pe margine. Un asemenea act nu poate servi nici ca început de probă scrisă, de natură a face admisibilă proba testimonială.

(Din revista juridică *La Legge*).

Observație. — Ceeace constituie actul sub semnătură privată și-i dă o valoare, este semnătura părților contractante. Or, semnătura, spre a produce aceste efecte, trebuie să fie pusă în josul actului, și să se refere la toate părțile lui, condiții pe care nu le întrunește semnătura pusă *numai pe marginea actului*. O astfel de semnătură nu constituie nici un început de probă, pentru că este incompletă, după cum este și semnătura făcută prin punerea de deget, printr'un semn, o cruce, etc., conform obiceiului de altă dată. (Vezi D. Alexandresco, t. VII, p. 170, 171 și C. apelativă din Trani, Sirey, 82. 4. 27. O semnătură prin punere de deget, recunoscută judecătorește, constituie însă o adevărată semnătură și poate da loc la o obligație. Cas. rom. *Dreptul* din 1894, No. 35 și Bult. 1894, p. 95.

S. R.

TRIBUNALUL CIVIL DIN TOULOUSE

— 25 Octombrie 1909 —

TESTAMENT OLOGRAF. — SUPUS OLANDEZ. — STATUT PERSONAL. — ART. 992 C. CIVIL OLANDEZ.

Art 992 din codul civil olandez, după care un Olandez nu poate testă în țară străină decât prin act autentic, atârnă de statutul personal al olandezilor, regula *locus regit actum* ne mai fiind aplicabilă în specie.

Prin urmare, testamentul făcut în Franța (sau în România) de către un Olandez, nu poate fi valid, dacă el nu se invoacă de către un Frances (sau un Român), și nu se referă la nici un bun situat în Franța (sau în România).

(Din *Recueil des Sommaires de la jurisprudence française*).

Observație — Vezi în acelaș sens, Trib. Bruxelles, *J. Clunet*, anul 1887, p. 495 și *Pand. Périod.* 87. 5. 7; Trib. Paris, *Pand. Périod.* 1904. 5. 47; A. Weiss, *Tr. th. et pratique de droit international privé*, IV, p. 636; Laurent, *Principes*, I, 100, și *Droit international privé*, VI, 419. — *Contrà*: C. Orléans, D. P. 59. 2. 158; Sirey, 60. 2. 32. Vezi și Pillet, *J. Clunet*, anul 1894, p. 722. Vezi asupra acestei chestiuni, D. Alexandresco, tom. I, p. 213, 214 (ed. a 2-a).

S. R.